

Motivációk a nem pénzügyi információk közzététele mögött – interjú kutatás a közérdeklődésre számot tartó szervezetek kommunikációjáról

Lippai-Makra Edit – Kovács Zsuzsanna
Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar

A TANULMÁNY CÉLJA

A vállalkozások kommunikációja a környezeti, társadalmi és vállalatiirányítási (ESG) információkról, többek között a nem pénzügyi jelentések közzétételével valósul meg. Ezek publikálása a közérdeklődésre számot tartó gazdálkodók egy részének a 2017-es üzleti évtől kezdődően kötelező az Európai Unióban. Jelen kutatásunk során e szabályozás hatását illetve azon magyar tőzsdén jegyzett cégek beszámolási gyakorlattal kapcsolatos motivációit és döntéseit vizsgáltuk, melyek a 2014/95/EU irányelv hatálya alá esnek. Tanulmányunk célja, hogy azonosítsuk a vállalkozások fenntarthatósággal kapcsolatos közzétételének tartalmára és formájára ható tényezőket.

ALKALMAZOTT MÓDSZERTAN

Kutatásunk során szakértői interjúkat készítettünk a jelentést tevő vállalatok kommunikációs szakembereivel, egy könyvvizsgálóval, és egy intézményi befektetővel. Minden interjúalanyunk munkájának szerves részét képezi a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati kommunikáció, vagy az adatok előállításáért felelősök, vagy azok felhasználóiként vannak jelen.

LEGFONTOSABB EREDMÉNYEK

Az érintettek információs igényének szakirodalomban megfogalmazott motiváló szerepe igazolódott: kulcsszerepük elsősorban a befektetőknek, továbbá a munkavállalóknak illetve a fogyasztóknak van. A legismertebb standard a GRI (Global Reporting Initiative), a vállalkozások pedig számos értékelő ügynökség előírásait követik a jelentések összeállításakor. Az interjúkból kiderült, hogy a jelentéseket készítő gazdálkodók és az érintettek számára a megfelelő minőségű adatok előállítása és azok értékelése jelent kihívást, melynek legfőbb oka a nem pénzügyi információk sokszínűsége.

GYAKORLATI JAVASLATOK

A nem pénzügyi információk sokszínűsége, és a szerteágazó kommunikációs formák miatt az érintettek számára nehézségekbe ütközik az egyes vállalatok nem pénzügyi teljesítményének összehasonlítása. A vállalkozások számára ezért valamelyik széleskörben elterjedt standard (pl.: GRI) használata javasolható. Az érintettek érdekeit szem előtt tartva a szabályalkotóknak megfontolásra javasoljuk, hogy egységes formát írjanak elő a jelentéstevő szervezeteknek.

Kulcsszavak: ESG információk, szervezeti kommunikáció, közzétételi motiváció, 2014/95/EU irányelv

Köszönetnyilvánítás: A kutatást az EFOP-3.6.2-16-2017-00007 azonosító számú, Az intelligens, fenntartható és inkluzív társadalom fejlesztésének aspektusai: társadalmi, technológiai, innovációs hálózatok a foglalkoztatásban és a digitális gazdaságban című projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap és Magyarország költségvetése társfinanszírozásában valósul meg.

DOI: 10.15170/MM.2021.55.01.05

BEVEZETÉS INTRODUCTION

Napjainkban a pénzügyi és nem pénzügyi beszámolás keretrendszere átalakulóban van. Az elmúlt évtizedek alatt kialakult egy ma már globális standardnak tekinthető szabályrendszer: a nemzetközi pénzügyi beszámolási standardok rendszere (International Financial Reporting Standards – IFRS). Megszületett az a „közös nyelv”, amelyen a gazdálkodók kommunikálni tudnak a világ különböző pontjain lévő érintettekkel, ami megkönnyíti a finanszírozási kapcsolatok kialakítását az összes fél számára. Azonban az utóbbi évtizedekben az is nyilvánvalóvá vált, hogy a pénzügyi szempontok mellett a nem pénzügyi információknak is egyre nagyobb szerepük lesz. Ezt a folyamatot támasztják alá a különböző vállalati fenntarthatósági mozgalmak (Tóth 2019), mint például a hármas optimalizálás eszméje is, mely a gazdasági, társadalmi és környezeti szempontok együttes figyelembevételét hangsúlyozza. A vállalatok társadalmi felelősségvállalásával kapcsolatos kommunikációjának komplexitása mellett további kihívást jelent a fogyasztói magatartásváltozás, amelyhez a vállalatok igyekeznek alkalmazkodni (Lipták 2020), már a nem pénzügyi tényezőkről szóló információközlés során is. A fenntarthatóság fogalma nem csak a vállalati kommunikációra van hatással, hanem a teljes marketing mix „zöldítése” zajlik (Pintér - Deutsch 2007).

Jelen tanulmányban bemutatott kvalitatív kutatásunk során arra keressük a választ, hogy milyen motivációs tényezők húzódnak meg a vállalkozások nem pénzügyi jelentéstétele mögött. Vizsgáljuk továbbá a közzététel gyakorlatára ható tényezőket, illetve kitértünk a nem pénzügyi jelentéstétel jövőjére. Elemzésünkhez az érintett magyar tőzsdei cégekkel, egy könyvvizsgálóval valamint egy intézményi befektető képviselőjével készítettünk félig strukturált interjúkat annak érdekében, hogy a téma több aspektusát is vizsgálhassuk. A nemzetközi szakirodalomban számos hasonló témájú kvalitatív kutatás jelent meg. Egyes szerzők vállalati esettanulmány formájában közöltek eredményeket (Pistoni *et al.* 2016), mások interjú vizsgálatokat folytattak (Burke & Clark 2016).

Úgy véljük, hogy jelen kutatásunkkal hozzájárulunk a magyar közérdeklődésre számot tartó gazdálkodók nem pénzügyi beszámolási kultúrájának feltérképezéséhez. A szakértői interjúk alapot szolgáltathatnak további kvantitatív jellegű elemzések elvégzéséhez is.

ELMÉLETI HÁTTÉR THEORETICAL BACKGROUND

Manapság az érintettek felé történő kommunikáció igen komplex feladatok összehangolását igényli és olyan témákra is kiterjed, amelyek korábban nem voltak a figyelem középpontjában. A környezetudatos fogyasztók, befektetők, üzleti partnerek megjelenése másfajta megközelítést igényel a gazdálkodók részéről. 1992 és 2005 között kevesebb, mint 50-ről 1906-ra nőtt a nem-pénzügyi jelentések száma; a leginkább előremutató törekvések az Egyesült Államokban, az Egyesült Királyságban, Japánban és Franciaországban jelentkeztek, de fejlődő országokban is tetten érhetőek (Songini & Pistoni 2015: ix.). A vállalatok úgy reagáltak a megváltozott környezetre, hogy közben egyre komplexebb és egyre nagyobb terjedelmű kiegészítő tartalmakat tettek közzé, vagyis megvalósult a beszámolási folyamat innovációja. Nem csupán a közzététel mennyisége és tartalma változik meg, hanem a mikéntje is (Rowe 2015, Zahorodnya 2016). A gazdálkodók különböző nem pénzügyi közzétételi standardokat kezdtek el használni, melyek közül a GRI (Global Reporting Initiative) a legelterjedtebb (KPMG International 2017). Albu *et al.* (2017) szerint a közép-kelet-európai régió országaiban eleve a pénzügyi beszámolási infrastruktúra jelentős fejlődésére volt szükség, így a fenti kihívásokra adható válaszok megtalálása kulcsfontosságú a hatékony tökepiac működtetéséhez.

Napjainkban a nem pénzügyi jelentések és a benyújtott közzétett információk hasznosíthatósága egyre nagyobb figyelmet kap az akadémiai szektortól is. Mio & Venturelli (2013) az olasz és Egyesült Királyságbeli tőzsdei cégek nem pénzügyi közzétételét vizsgálta. Hoffmann *et al.* (2018) német vállalatokét, Sierra-Garcia *et al.* (2018) a spanyolokét. Albu *et al.* (2017) hangsúlyozzák, hogy fontos az egyes országok beszámolási kultúrájának vizsgálata, mely során az egyes nemzetek nyelvein elérhető dokumentumok is elemzésre kerülnek, majd a kapott eredmények nemzetközi kutatói közösség számára történő publikálásával lehetővé válik az országokban megfigyelhető tendenciák összehasonlítása. A téma aktualitását alátámasztja, hogy a 2014/95/EU rendelet a közérdeklődésre számot tartó vállalkozások egy részének kötelezővé tette ilyen típusú jelentések készítését a 2017. üzleti évtől kezdődően (Európai Parlament és Tanács 2014). Egyre több országban jelennek meg tanulmányok, melyek azt taglalják, hogy az említett EU rendelet hatályba lépése hogyan hatott a nem pénzügyi jelentéstételre (Matuszak & Rózańska 2017, Dumitru *et al.* 2017, Venturelli *et al.* 2017, Sierra-Garcia *et al.* 2018).

Motivációk és jelentéstétel ***Motivations and reporting practice***

Az elmúlt évtizedekben több elmélet is született a vállalatok közzétételei motivációjával kapcsolatban (Lakatos 2013). Ezek közös pontja tulajdonképpen a társaságok vezetése és a különböző érintettek közötti információs aszimmetria, melynek csökkentése elősegíti az érdekeltek felé történő elszámoltathatóság biztosítását és a szervezeti legitimitás és kiválóság jelzését a társadalom felé (An *et al.* 2011). A motivációs tényezőket, más néven ösztönzőket két nagy csoportra osztjuk: a kötelező ösztönzőkre, azaz a jogszabályokra; valamint az önkéntes ösztönzőkre.

Bár a nem pénzügyi információk közzététele korábban önkéntes alapon történt, idővel a szabályalkotók is felismerték a terület fontosságát. Többek között a fenntarthatóság eszméjére építve, valamint az összehasonlíthatóság igényére is reagálva adta ki az Európai Unió a 2014/95/EU irányelvet, amely bizonyos nagyvállalkozások és vállalatcsoportok részére előírja, hogy a beszámolójuk részeként tegyenek közzé nem pénzügyi jelentést (Európai Parlament és Tanács 2014). Ebben a jelentésben a gazdálkodóknak ki kell térni többek között a környezeti, társadalmi és foglalkoztatási politikáikra, ezek eredményeire és kockázataira. Az Európai Bizottság kiadott egy módszertani iránymutatást a nem pénzügyi beszámolók elkészítéséhez (Európai Bizottság 2017), amelyben kiemeli, hogy a nem pénzügyi beszámoló közzététele hozzájárul a vállalkozások stabilabb növekedéséhez, növeli a bizalmat az érdekeltek körében.

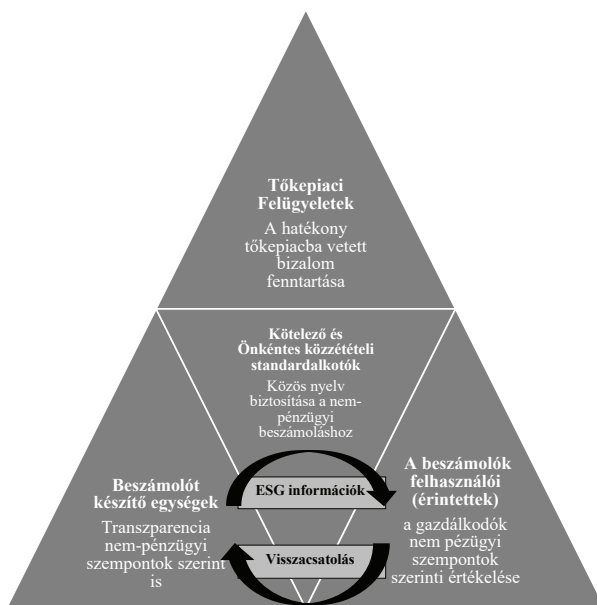
A fenti EU-s szabályozáson kívül eső vállalkozásoknak is van a számviteli törvényből eredő kötelezettsége a nem pénzügyi információk megjelenítésére vonatkozóan. Ugyanis az üzleti jelentésben a gazdálkodóknak ki kell térniük a várható jövőbeni kockázatokra is, melyek bemutatásához pénzügyi és nem pénzügyi teljesítménymutatókat is használniuk kell a megbízható és valós összkép biztosításához (Böcskei 2015).

A gazdálkodókat nem csak a kötelező szabályok ösztönzik arra, hogy nem pénzügyi információkat tegyenek közzé. Önkéntes ösztönzőnek nevezünk minden olyan nem jogszabályn alapuló tényezőt, amelyeket a vállalkozások figyelembe vesznek a nem pénzügyi jelentésükben közzétett információk meghatározásánál. A beszámolási motivációkkal kapcsolatban több elmélet is született, melyek közül a stakeholder elmélet az érintettek információ igényével magyarázza a nem pénzügyi információk közzétételét (Ortas *et al.* 2015). Valamint vannak olyan nemzetek közötti szervezetek illetve egyezmények, amelyekhez a vállalkozások önkéntesen csatlakozhatnak. Ilyenek az ENSZ Fenntartható Fejlődési Céljai (Sustainable Development Goals:

SDGs). A célok egy olyan keretrendszert alkotnak, amely lefedi a fenntartható fejlődés társadalmi, gazdasági és környezeti aspektusait is. Ki kell emelni, hogy a keretrendszer a célkitűzések elérését nem csak az államok intézkedéseitől várja, hanem azt valamennyi releváns szereplő (például az üzleti vállalkozások, civil szervezetek, stb.) együttműködésével kívánja elérni (Szennay - Szigeti 2019). A nem pénzügyi információk kommunikálása tehát egy igen komplex és sokszereplős folyamat (1. ábra).

A nem pénzügyi információk iránt érdeklődő befektetők két nagy csoportra oszthatók. Vannak kockázatvezéreltek, akik a vállalat teljes kockázati profiljának felmérése céljából vizsgálják a nem pénzügyi információkat, és vannak, akik értékvezéreltek. Az utóbbiakat nevezik felelős befektetőknek (RI - responsible investors, SRI - socially responsible investors), akik nem csak a pénzügyi megtérülést veszik figyelembe a befektetéseik megítélésekor, hanem a számukra fontos értékek megjelenését is (McLachlan & Gardner 2004). A nem pénzügyi jelentések értékelése és feldolgozása egyre nagyobb kihívást jelent az érintetteknek a közzétett adatok mennyisége és a jelentések komplexitásából adódóan (Zilahy - Széchy 2020). Erre az igényre reagálva jöttek létre a pénzügyi piacon már jól ismert hitelminősítő intézetek mintájára, a fenntarthatósági értékelő ügynökségek, a fenntarthatósági indexek és a tematikus befektetési alapok. Meg kell említenünk továbbá a közzétett adatok hitelességét is, ami sokszor a nem pénzügyi információk természetéből adódóan annak ellenére kérdéses, hogy a vállalatok egy része auditáltatja ezen jelentéseit is (Mion & Loza Adauí 2019, Smith *et al.* 2011).

1. ábra: A nem pénzügyi beszámolás érdekeltjei és céljai
Figure 1. Stakeholders of non-financial reporting and their interests

Forrás: saját szerkesztés

EMPIRIKUS KUTATÁS EMPIRICAL RESEARCH

A vállalkozások közzétételi motivációinak feltárására kvalitatív módszertant választottunk, azon belül is a kvalitatív interjút, mivel célunk az érintett közérdeklődésre számot tartó vállalkozások beszámolósi kultúrájának mélyebb megismerése volt. Olyan motivációs tényezőkre és döntési mechanizmusokra kérdeztünk rá, melyeket a jelentések elemzésével nem lehet feltárni. Az interjú során Babbie (2008) alapján csak a feltárandó témaköröket rögzítettük előre. A kérdések sorrendjét, illetve azok megfogalmazását és az esetlegesen spontán felmerülő kérdéseket így a kapott válaszok mentén tudtuk finomítani (DiCicco-Bloom & Crabtree 2006). A félig strukturált interjú előfeltétele, hogy a kérdezőnek legyenek előzetes ismeretei a feltárni kívánt jelenségekről (Kallio *et al.* 2016, Turner 2010), ezekre a szakirodalmi feldolgozás, valamint a korábbi kutatásaink során tettünk szert. Az interjúkról hangfelvételt készítettünk, majd szó szerinti leiratokat, így biztosítva a feldolgozás pontosságát. A válaszok feldolgozását Rabiee (2004) alap-

ján végeztük. A leiratokról másolatot készítettünk, melyekben kérdésenként különböző színnel jelöltük a válaszokat, a szerint, hogy tartalmilag melyik kutatási kérdéshez kapcsolódnak, majd ezeket rendeztük újabb dokumentumokba. Ez a módszer lehetőséget teremt arra, hogy az eredeti teljes szövegek megtartása mellett létrejöjjön a kérdésekre adott releváns válaszok gyűjteménye.

A vizsgálatunk alanyai azon magyar tőzsdén jegyzett vállalkozások, amelyekre vonatkozik a 2014/95/EU irányelv. Az empirikus kutatás megkezdésekor 12 Budapesti Értéktőzsdén jegyzett gazdálkodó felelt meg a számviteli törvényben meghatározott kritériumoknak. Az érintett tőzsdén jegyzett cégek köre így jelenleg nagyon szűknek tűnhet, de gyakorlatilag bármely jegyzett gazdálkodó a szabályozás alanyává válhat abban az esetben, ha a jövőben eléri a megadott vállalati méretet. Tovább bővíthet a nem pénzügyi jelentéseket készítő köre a jövőben azáltal is, ha újabb vállalatok lépnek tőzsdére.

A kutatásunk elvégzésekor felkerestük az összes, jelenleg nem pénzügyi jelentés készítésére kötelezett tőzsdei vállalkozást, elektronikus levél,

illetve telefonos megkeresés formájában. Az elérhetőségeket a társaságok és a Budapesti Értéktőzsde Zrt. honlapjáról gyűjtöttük ki. A 12 megkeresett vállalkozásból három vállalta a részvételt, tehát az érintett vállalatok egynegyedével tudtunk interjút készíteni. A komplex megközelítésmód érdekében úgy döntöttünk, hogy a témát nem csak a jelentésévők oldaláról fogjuk vizsgálni. E miatt külön interjút készítettünk egy olyan könyvvizsgálóval, aki rendszeresen auditál nem pénzügyi jelentéseket, valamint egy intézményi befektető képviselőjével, aki fenntarthatósági szempontú befektetési alapot kezel. Összeségében öt interjút készítettünk 2019 folyamán, melyek elemzését a következőkben ismertetjük.

A válaszok feldolgozása ***Processing the answers***

Az interjú során elhangzott kérdéseket három témakörre bontottuk: elsőként a nem pénzügyi jelentéssel kapcsolatos motivációkra kérdeztünk rá, majd a beszámolási gyakorlatra, illetve a kapcsolódó szereplőkre, míg a harmadik egységben a nem pénzügyi jelentések standardizálhatóságára.

Motiváció ***Motivation***

Először a *nem pénzügyi információk közzétételére ható motivációs tényezőket* vizsgáltuk. A válaszadók egyértelműen a stakeholderek (érintettek) információ igényét neveztek meg, mint fő motivációs tényezőt: minden válaszadó külön kiemelte a befektetőket, akik információ igényének leginkább meg kívánnak felelni: „*a befektetőink között van több skandináv intézményi befektető, akik kiemelten érdeklődnek a fenntarthatósági információk iránt*”. Egy másik interjú alany pedig megkülönböztette az úgynevezett „*kockázatvezérelt*” befektetőket, akik kockázatsökkentés céljából hasznosítják az ESG információkat; és az „*értékvezérelteket*”, akik számára fontos az általuk képviselt értékeket figyelembe venni. Továbbá megemlítették a potenciálisan befektetőket, akik sokszor közvetve, értékelő ügynökségeken, illetve tematikus indexen keresztül értékeli a vállalatok nem pénzügyi információit, teljesítményét. Az érintetteken belül az összes válaszadó hangsúlyozta a munkavállalók szerepét, akik egyre tudatosabban kísérik figyelemmel a munkaadók környezetre és társadalomra gyakorolt hatását. Külön beszélt továbbá a fogyasztókról, az üzleti partnerekről, mint például a szállítókról, a médiáról, az NGO-król, a politikusokról, jogsza-

bályalkotókról, az akadémiai szféráról és az állásra jelentkezőkről. A válaszok tehát összhangban állnak a szakirodalomban találtakkal, azaz a nem pénzügyi információk közzétételének elsődleges ösztönzője az érintettek információ igénye.

A második kérdés során az *érintettek visszajelzéseire* kérdeztünk rá. Minden válaszadó egyértelműen úgy nyilatkozott, hogy egyre több kérdést, visszajelzést kapnak a nem pénzügyi információkkal kapcsolatban, valamint, hogy ezen megkeresések tapasztalatait igyekeznek a következő évi jelentésbe beépíteni. Ezen eredmények igazolják, hogy valóban van visszacsatolási elem (1. ábra) a jelentéstétel folyamatában, azaz az érintetti visszajelzések közvetlenül is hatnak a vállalkozások jelentéstételi stratégiájára. Az értékelő ügynökségek és tematikus indexek követeése pedig a közvetett visszacsatolást támasztja alá.

Látható, hogy az érintettek ösztönző szerepe valamint kommunikációs aktivitásuk megítélése egészséges volt a megkérdeszettek között. A *2014/95/EU irányelv hatásáról* viszont már eltérően vélekedtek, mivel többségük úgy nyilatkozott, hogy már hatálybalépése előtt is annak formai és tartalmi előírásainak megfelelően jelentettek, mégpedig az önkéntes ösztönzők hatására: „*a rendelet nem hatott a beszámolási gyakorlatunkra*” illetve „*már az irányelv előtt is mindenről jelentettünk*”. Azonban az egyik alannal folytatott beszélgetés, valamint a könyvvizsgálói interjú is azt támasztotta alá, hogy vannak vállalkozások, amelyeknél inkább a szabályozás jelentett motivációt a nem pénzügyi információk közzétételére: „*A jelentés egyértelműen az EU-s direktíva és a ránk vonatkozó számviteli törvény és BÉT szabályozás miatt készült el*”. A könyvvizsgáló erről így vélekedett: „*Magyarországon egyértelműen a törvény kikényszerítő ereje az, ami nagyon sokat számít*”. Fontosnak tartjuk azonban kiemelni, hogy ez csak a jelentéstételi motivációra vonatkozik. Ugyanis akár a fenntarthatóság eszméje, akár a társadalmi felelősségvállalás, környezeti tényezők figyelembe vétele stb. megjelenhetett már korábban a vállalkozások stratégiájában a nélkül is, hogy erről jelentésben nyilatkoztak volna. Erről az egyik alany így vélekedett: „*Elvek szintjén már a tőzsdei bevezetés előtt is megjelent a fenntarthatóság eszméje a cég működésében, stratégiájában*”. Az ösztönzők témakörét vizsgálva megállapítható, hogy az érintetti igények meghatározó motivációs tényezőzt jelentenek. A vállalkozások kiemelt figyelmet fordítanak a befektetők igényeire. A második legtöbbet említett érintetti csoport a munkavállalók voltak, a harmadik pedig a fogyasztók.

Jelentéstételi gyakorlat Reporting practice

A beszámolási gyakorlatot vizsgálva az *alkalmazott standardokra, az értékelő ügynökségekre és tematikus indexekre, valamint a jelentés összeállításának módszertani nehézségeire* kérdeztünk rá.

A standardok közül egyértelműen a GRI a legismertebb, ezt támasztotta alá továbbá a könyvvizsgáló interjúalany is. Többek között azért választják a GRI szerinti jelentést, mert indikátoraival széleskörű területeket fed le, valamint sok vállalkozás használja, így leginkább ez a standard biztosítja a vállalkozások közti összehasonlíthatóságot. Az interjúalanyok ennél a témakörnél említették az ENSZ SDG-k hatását is a jelentésekre. Ebből az a következtetés vonható le, hogy nehéz különválasztani az ösztönzők és a standardok, keretrendszerek kérdéskörét, hiszen az érintetti igények nem csak az információk közlésére, hanem az információk megjelenítési formájára, azaz a jelentés típusának kiválasztására is hatnak. Ugyanez a közvetett óksági kapcsolat figyelhető meg a tematikus indexekkel és értékelő ügynökségekkel kapcsolatban is, hiszen az ügynökségektől kapott jó értékelés, valamint az adott indexbe való bekerülés mind azt szolgálja, hogy az érintettek, kiváltképp a befektetők információs igénye teljesüljön, és minél nagyobb eséllyel válasszák az adott cég részvényeit. Az ügynökségek illetve indexek közül legtöbbször az alábbiakat említették: MSCI, DJSI, CDP, Sustainanaytics.

Azon válaszadóknál, melyek évek óta adnak ki nem pénzügyi jelentést, külön részleg foglalkozik a nem pénzügyi jelentések elkészítésével, ezen interjúk esetében nem említették problémaként a riport összeállítását. Ezzel szemben azonban annál a válaszadónál, ahol az elsődleges jelentéstételi motiváció a jogszabályoknak való megfelelés volt, és még nincs tapasztalatuk a jelentéstételben, explicit módon megjelent a jelentés összeállításának módszertani nehézsége. Esetükben nem csak a „hogyan?” kérdése okozott problémát, hanem a „ki?” is. *Ezt erősítette a könyvvizsgáló véleménye is, szerinte „a kisebb cégeknél egyáltalán nincs erre se humán, se anyagi erőforrás.”* A megbízható adatok előállítása azonban mind a három vállalatnál implicit módon megjelent nehézségként, amit azzal indokoltak, hogy az információk előállításához szerteágazó szakértelemre van szükség. Az adatok megbízhatósága felmerült a könyvvizsgálói és az intézményi befektetői oldalról is. A könyvvizsgáló úgy nyilatkozott, hogy a nem pénzügyi jelentések könyvvizsgálata során különböző szakértőket kell bevonniuk annak érdekében, hogy az adatok

megbízhatóságát meg tudják ítélni. Az intézményi befektető képviselője azt közölte, hogy nem közvetlenül vizsgálják a jelentéseket, hanem az értékelő ügynökségek segítségével mérik fel a vállalkozások nem pénzügyi kockázatait. Ennek okaként azt jelölte meg, hogy az elkészült nem pénzügyi közzétételt tartalmazó dokumentumok nagy terjedelemben és nagyon szerteágazó területekről szolgáltatnak információkat. Továbbá azt is nehézségként említette, hogy a különböző gazdálkodók jelentései nehezen hasonlíthatók össze a standardizáltság hiányának következtében. A jelentések mind formai mind tartalmi szempontból (pl.: különböző mértékegységek használata) nagyon eltérőek. Ezért egyszerűbb befektetői oldalról, ha az értékelő ügynökségek által feldolgozott adatokra, az általuk közzétett értékelésekre és rangsorokra támaszkodnak, döntésük meghozatalakor. A fentiek alapján megállapítható, hogy az érintettek e csoportja – az intézményi befektetők – nem feltétlenül elsődleges felhasználói a jelentéseknek.

Jelentéstételi gyakorlat Reporting practice

Záró kérdésként a *nem pénzügyi jelentések jövőjéről* kérdeztük az alanyokat.

Az interjúkból kiderült, hogy a jelentéseket készítő gazdálkodók és az érintettek számára a megfelelő minőségű adatok előállítása és azok értékelése jelent kihívást, melynek legfőbb oka a nem pénzügyi adatok sokszínűsége. Éppen ez adja a nem pénzügyi jelentéstétel standardizálhatóságának legnagyobb akadályát is, az iparági és szabályozási különbségek mellett. Mind az öt válaszadó véleménye egybehangzó volt. Véleményük szerint nem várható, hogy a nem pénzügyi információk közzététele oly módon standardizált legyen, mint a pénzügyi információké. Bár az egyes standardalkotók próbálják együttműködésekkel közelíteni a jelentéstételi gyakorlatokat, a szerteágazó iparági jellemzők, valamint a nem pénzügyi információk természete miatt csekély esély van egy globálisan elfogadott standard kialakulására.

Az elvégzett kutatás alapján elmondható, hogy a feltárt hazai nem pénzügyi közzétételi gyakorlat összhangban van a szakirodalomban leírtakkal. A közzétételi motivációt vizsgálva arra jutottunk, hogy a vállalkozások elsősorú ösztönzője az érintettek információ igénye: leginkább a befektetői igények hatnak a vállalkozásokra, az interjúkban azonban markánsan megjelentek a munkavállalók és a fogyasztók információ igényei is. (1. táblázat.)

Az érintettek visszajelzéseiken keresztül köz-

vetlenül, az értékelő ügynökségek értékeléseinek és tematikus indexek követésén keresztül pedig közvetve hatnak a vállalkozások jelentéstételi stratégiáira. A 2014/95/EU irányelv hatására a vállalkozások beszámolási gyakorlatára az interjúk alapján nem tudjuk egyértelműen megítélni. További kutatást igényel annak meghatározása, hogy a vállalkozá-

sokra inkább a kötelező ösztönzők vagy az önkéntes ösztönzők vannak nagyobb hatással. A jelentéstételi gyakorlattal kapcsolatban megállapítható, hogy a legismertebb standard a GRI, valamint, hogy a vállalkozások számos értékelő ügynökséget követnek, és azoknak megfelelően jelentenek.

1. Táblázat: A kérdések és a kapott válaszok összefoglalása
Table 1. Summary of questions and answers received

Kérdéskör	Kérdés	Tapasztalat
Motiváció	Az Önök cégét vizsgálva látjuk, hogy mennyire elkötelezettek a nem pénzügyi jelentéssel kapcsolatban. Miért? Milyen a fő motivációs tényezők?	Stakeholderek: Kiemelten a befektetők (jelenlegi és potenciális) Továbbá: Munkavállalók (jelenlegi és potenciális) Fogyasztók Üzleti partnerek (pl. szállítók) Média NGO-k Politikusok Jogszabályalkotók Akadémiai szféra
	Kapnak-e visszajelzéseket a stakeholderektől/érinthezettektől a nem pénzügyi jelentéssel kapcsolatban?	Egyre több visszajelzést kapnak. Nem csak a befektetőktől, de például a munkavállalóktól, üzleti partnerektől is, személyesen, írásban vagy telefonon is.
	A 2014/95/EU irányelv hogyan hatott a cég beszámolási gyakorlatára?	A válaszok vegyes képet mutatnak. A megkérdezettek többségénél nem hatott a beszámolási gyakorlatra. Egyes cégeknél viszont a szabályozás az erősebb motivációs tényező.
Jelentéstételi gyakorlat	Milyen standardokat, keretelveket, iránymutatásokat, stb. használnak a jelentés összeállításához? Milyen alapján választották ki ezeket? / Miért pont ezeket választották?	A legelterjedtebb standard a GRI Említettek továbbá: IIRC, SASB, TCFD ENSZ SDG-k figyelembevétele ennél a kérdésnél jelent meg
	Milyen fenntarthatósági indexeket ill. értékelő ügynökségeket követnek, tartanak iránymutatónak? (ESG/sustainability rating agencies)	A legismertebbek: MSCI, DJSI, CDP, Sustainalytics Említettek továbbá: Ceerius, FTSE4good, ISS-oekom, Trucost
	Milyen nehézségekbe ütköznek a fenntarthatósági jelentés összeállításakor?	Az adatok megbízható minőségű előállítására okozza a legtöbb nehézséget
Jövőkép	Az Ön véleménye szerint a fenntarthatósági jelentések esetében is ki fog-e alakulni egy egységes standard a közeljövőben? (Mint az IFRS a pénzügyi beszámolásban)	Nem fog kialakulni a téma összetettsége, és az eltérő, iparági, földrajzi és szabályozási környezet miatt

Forrás: saját szerkesztés

KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK CONCLUSIONS AND RECOM- MENDATIONS

A szakirodalomban olvasottakat és az empirikus kutatásunk eredményeit összevetve elmondható, hogy igazolódott az érintettek információs igényének vállalati közzétételre gyakorolt hatása. Kiemelt szerepe a befektetőknek van, akik két csoportra oszthatók: kockázatvezéreltekre és értékvezéreltekre. Szintén igazolódott a GRI standard vezető szerepe, illetve az ENSZ SDG-k hatása a beszámolási gyakorlatra. Továbbá markánsan kirajzolódott a nem pénzügyi információk megbízhatóságának, hitelességének kérdése, mind a jelentés összeállítói mind a jelentés felhasználói részéről.

Elemzésünk korlátja egyértelműen az elvégzett interjúk száma. Mivel az összes nem pénzügyi jelentésre kötelezett, tőzsdén jegyzett gazdálkodót megkerestük, jelenleg nincs módunk arra, hogy kvalitatív módszerrel nagyobb mintán folytassunk elemzést. Jelen kutatási fázis eredményei a témához kapcsolódó szakirodalom és a szabályozások összefoglalása, valamint az elvégzett interjúk alapján jövőbeni kutatási irányok azonosítása volt. A jövőben a nem pénzügyi közzététel várhatóan egyre fontosabbá fog válni globális szinten is, a megkérdézett vállalkozások pedig e terület első alkalmazóinak és úttörőinek minősülhetnek majd. További terveink között szerepel jelen eredményeinkre alapozva egy kérdőíves vizsgálat lefolytatása, mellyel kísérletet teszünk az összes, Budapesti Értéktőzsdén jegyzett vállalkozás elérésére annak érdekében, hogy a jövőben potenciálisan jelentésre kötelezett gazdálkodók attitűdjét és felkészültségét megvizsgáljuk.

Az eddig elvégzett kutatás eredményei alapján elmondható, hogy a *társadalom tagjai* különböző érintetti szerepekben tudnak hatni a vállalatok fenntarthatósági törekvéseire, illetve azok kommunikálására is. Amennyiben az egyes szereplők élnek a visszacsatolás lehetőségével, úgy lehetőséget adnak a gazdálkodók számára, hogy közzétételi gyakorlatukat az elvárásoknak megfelelően alakítsák.

A szabályozásokat áttekintve megállapítható, hogy sem az EU irányelv, sem a vonatkozó számviteli törvény passzusa (2000. évi C. tv 95. § C.) nem foglal állást egyetlen nem pénzügyi közzétételi standard használatát mellett sem, továbbá megadja a lehetőséget arra, hogy a vállalkozás saját maga által kialakított, egyéni tartalmi és formai rendszert állítsa össze a nem pénzügyi jelentését. Véleményünk szerint ez a gyakorlat bizonyos szem-

pontból megnehezíti a jelentések összeállítóinak és a jelentés célközönségének helyzetét is. A jelentés-tevőknek többlet terhet jelent a standardok közül történő választás, vagy a saját közzétételi gyakorlat kialakítása; az érintetteknek pedig nehezíti az egyes jelentések összehasonlítását. A szabályozás megengedő jellege így éppen az irányelv egyik alapelve ellen hat. Amennyiben a *szabályozás néhány alternatívában szűkítené* a használható standardok közötti választást, úgy az összehasonlíthatóság javulna ezen a területen.

Véleményünk szerint a gazdálkodók szempontjából a *nem pénzügyi jelentéstételi standardok következetes használata* az előnyös, valamint a közzétett szöveges információk kiegészítése *számszerűsített indikátorok* használatával is. További előnyökkel jár jelentésük hitelességének alátámasztása *könyvvizsgálattal*, valamint, *egyéb szakmai hitelesítési lehetőségek* igénybe vétele (pl.: SBTI – Science Based Targets Initiative – a környezet-terhelést csökkentő célkitűzések estében). Ezen négy tényező figyelembevételével érhető el, hogy a jelentés megfeleljen az összehasonlíthatóság, átláthatóság és hitelesség elveinek, amelyek megteremtik a jelentés tartalmi és formai összhangját.

Jelen kutatásunk alkalmas további vizsgálati területek kijelölésére a magyar gazdálkodók nem pénzügyi közzétételével kapcsolatban. Az interjúk alapján érdemesnek tartjuk mélyebben elemezni a különböző érintettek információ igényét, és a már említett visszacsatolási mechanizmust, valamint annak hatását a vállalatok döntéseire. A befektetői attitűd témájához kötődően szükségesnek tartjuk az értékvezérelt és kockázatvezérelt szereplők közötti különbségek feltárását is.

HIVATKOZÁSOK REFERENCES

- Albu, N., Albu, C. N., & Filip, A. (2017), Corporate Reporting in Central and Eastern Europe: Issues, Challenges and Research Opportunities, *Accounting in Europe*, 14(3), 249–260. DOI: 10.1080/17449480.2017.1385819
- An, Y., Davey, H., & Eggleton, I. R. C. (2011), Towards a comprehensive theoretical framework for voluntary IC disclosure, *Journal of Intellectual Capital*, 12(4), 571–585. DOI: 10.1108/14691931111181733
- Babbie E. (2008), *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*, Balassi K.
- Böcskei, E. (2015), Üzleti jelentés versus társadalmi felelősség – I. rész, *SZÁMVITEL ADÓ KÖNYV-VIZSGÁLAT: SZAKMA*, (2015/4), 179–181.
- Burke, J. J., & Clark, C. E. (2016), The business case for integrated reporting: Insights from leading practitioners, regulators, and academics, *Business Horizons*, 59(3), 273–283. DOI 10.1016/j.bushor.2016.01.001
- DiCicco Bloom, B., & Crabtree, B. F. (2006), The qualitative research interview, *Medical Education*, 40(4), 314–321. DOI: 10.1111/j.1365-2929.2006.02418.x
- Dumitru, M., Dyduch, J., Gușe, R.-G., & Krasodom-ska, J. (2017), Corporate Reporting Practices in Poland and Romania – An Ex-ante Study to the New Non-financial Reporting European Directive, *Accounting in Europe*, 14(3), 279–304. DOI: 10.1080/17449480.2017.1378427
- Európai Bizottság (2017), Iránymutatás a nem pénzügyi beszámolókhöz 2017/C 215/01, *Európai Bizottság*. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1581681151683&uri=CELEX:52017XC0705\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1581681151683&uri=CELEX:52017XC0705(01)) (letöltés ideje: 2021.03.08.)
- Európai Parlament és Tanács. (2014, november 15), Az Európai Parlament és a Tanács 2014/95/EU irányelve (2014. Október 22.) A 2013/34/EU irányelvnek a nem pénzügyi és a sokszínűséggel kapcsolatos információknak bizonyos nagyvállalkozások és vállalatcsoportok általi közzététele tekintetében történő módosításáról. <http://data.europa.eu/eli/dir/2014/95/oj/hun> (letöltés ideje: 2021.03.08.)
- Hoffmann, E., Dietsche, C., & Hobelsberger, C. (2018), Between mandatory and voluntary: Non-financial reporting by German companies, *Nachhaltigkeits Management Forum. Sustainability Management Forum*, 26(1), 47–63. DOI: 10.1007/s00550-018-0479-6
- Kallio, H., Pietilä, A.-M., Johnson, M., & Kangasniemi, M. (2016), Systematic methodological review: Developing a framework for a qualitative semi-structured interview guide, *Journal of Advanced Nursing*, 72(12), 2954–2965. DOI: 10.1111/jan.13031
- KPMG International. (2017), The KPMG Survey of Corporate Responsibility Reporting 2017, <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2017/10/kpmg-survey-of-corporate-responsibility-reporting-2017.pdf> (letöltés ideje: 2021.03.08.)
- Lakatos L. P. (2013), A számviteli érdekkorhozó elméletek evolúciója és a szabályozás, *Vezetéstudomány - Budapest Management Review*, XLIV(5), 13.
- Lipták L. (2020), Brand for president – a márkák megújult társadalmi szerepvállalásának hatása a CSR kommunikációra, *Marketing & Menedzsment*, 54(Különszám 3), 45–54. DOI 10.15170/MM.2020.54.KSZ.III.05
- Matuszak, L., & Rózańska, E. (2017), CSR Disclosure in Polish-Listed Companies in the Light of Directive 2014/95/EU Requirements: Empirical Evidence. *Sustainability*, 9(12), 2304. DOI: 10.3390/su9122304
- McLachlan, J., & Gardner, J. (2004), A Comparison of Socially Responsible and Conventional Investors, *Journal of Business Ethics*, 52(1), 11–25. DOI: 10.1023/B:BUSI.0000033104.28219.92
- Mio, C., & Venturelli, A. (2013), Non-financial Information About Sustainable Development and Environmental Policy in the Annual Reports of Listed Companies: Evidence from Italy and the UK, *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 20(6), 340–358. DOI: 10.1002/csr.1296
- Mion, G., & Loza Adau, C. R. (2019), Mandatory Nonfinancial Disclosure and Its Consequences on the Sustainability Reporting Quality of Italian and German Companies, *Sustainability*, 11(17), 4612. DOI: 10.3390/su11174612
- Ortas, E., Gallego-Alvarez, I., & Etxeberria, I. Á. (2015), Financial Factors Influencing the Quality of Corporate Social Responsibility and Environmental Management Disclosure: A Quantile Regression Approach, *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 22(6), 362–380. DOI: 10.1002/csr.1351
- Pintér, É., & Deutsch, N. (2007), Note on the relationship between sustainable development and marketing in the banking sector, *Marketing & Menedzsment*, 41(6), 85–93. <https://journals.lib.pte.hu/index.php/mm/article/view/1216> (letöltés ideje: 2021.03.08.)

- Pistoni, A., Songini, L., & Perrone, O. (2016), The how and why of a firm's approach to CSR and sustainability: A case study of a large European company, *Journal of Management & Governance*, 20(3), 655–685. DOI: 10.1007/s10997-015-9316-2
- Rowe, D. C. (2015), Periodic Reporting in a Continuous World: The Correlating Evolution of Technology and Financial Reporting, *Duke Law & Technology Review*, 14(1), 248–266. <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=asn&AN=111206037&site=eds-live> (letöltés ideje: 2021.03.08.)
- Sierra-Garcia, L., Garcia-Benau, M. A., & Bolas-Araya, H. M. (2018), Empirical Analysis of Non-Financial Reporting by Spanish Companies, *Administrative Sciences*, 8 (3), 29. DOI: 10.3390/admsci8030029
- Smith, J., Haniffa, R., & Fairbrass, J. (2011), A Conceptual Framework for Investigating 'Capture' in Corporate Sustainability Reporting Assurance, *Journal of Business Ethics*, 2011(99), 425–439. DOI: 10.1007/s10551-010-0661-4
- Songini, L., & Pistoni, A. (Szerk.). (2015), *Sustainability Disclosure: State of the Art and New Directions*, Emerald Group Publishing.
- Szennay Á., & Szigeti C. (2019), A fenntartható fejlődési célok és a GRI szerinti jelentéstétel kapcsolatának elemzése, *Vezetéstudomány - Budapest Management Review*, 50(4), 33–43. DOI: 10.14267/VEZTUD.2019.04.04
- Tóth, G. (2019), Circular Economy and its Comparison with 14 Other Business Sustainability Movements, *Resources*, 8 (4), 159. DOI: 10.3390/resources8040159
- Turner, D. (2010), Qualitative Interview Design: A Practical Guide for Novice Investigators, *The Qualitative Report*, 15(3), 754–760. <https://nsuworks.nova.edu/tqr/vol15/iss3/19> (letöltés ideje: 2021.03.08.)
- Venturelli, A., Caputo, F., Cosma, S., Leopizzi, R., & Pizzi, S. (2017), Directive 2014/95/EU: Are Italian Companies Already Compliant? *Sustainability*, 9 (8), 1385. DOI: 10.3390/su9081385
- Zahorodnya, T. S.-N. (2016), The Fourth Industrial Revolution: The Present and Future of Accounting and the Accounting Profession, *Polgári Szemle*, 12(4-6). <https://polgariszemle.hu/archivum/136-2016-december-12-evfolyam-4-6-szam/nemzetkozi-kitekintes/868-the-fourth-industrial-revolution-the-present-and-future-of-accounting-and-the-accounting-profession> (letöltés ideje: 2021.03.08.)
- Zilahy G., & Széchy A. (2020), A hazai vállalati szféra környezeti teljesítménye a nemzetközi tendenciák tükrében = Corporate environmental performance in Hungary in light of international tendencies, *Vezetéstudomány - Budapest Management Review*, 51(1), 55–70. DOI: 10.14267/VEZTUD.2020.01.05

Lippai-Makra Edit, tanársegéd
makra.edit@eco.u-szeged.hu

Kovács Zsuzsanna PhD, adjunktus
zsuzsanna.k@eco.u-szeged.hu

Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar

THE RELATIONSHIP BETWEEN MATERIALISM AND WELL-BEING: A DRAWBACK OF WESTERN CONSUMER SOCIETY

THE AIMS OF THE PAPER

One channel of communication with stakeholders about environmental, social and governance (ESG) information is the non-financial report. Publication of such reports is compulsory for public interest entities in the European Union from the 2017 business year onwards. In our present research, we examined this regulation and the reporting-related motivations and decisions of the companies listed on the Hungarian stock exchange subject to Directive 2014/95/EU. The aim of our study is to identify the factors influencing the content and format of sustainability-related disclosures.

METHODOLOGY

In the course of our research, we conducted expert interviews with communication professionals of reporting companies, an auditor, and an institutional investor. Corporate communication related to sustainability is an integral part of the work of all our interviewees, whether they are responsible for producing of such data or are present as users of ESG information.

MOST IMPORTANT RESULTS

The motivating role of the information needs of the stakeholders formulated in the literature has been proved: key roles are primarily played by investors, as well as employees and customers. The best-known standard is the GRI, and entities follow the requirements of a number of rating agencies when compiling reports. The interviews revealed that it is a challenge for reporting firms and stakeholders to produce good-quality data and to evaluate those as a consequence of the diversity of non-financial information.

RECOMMENDATIONS

Due to the diversity of non-financial information and the wide range of forms of communication, it is difficult for stakeholders to compare the non-financial performance of individual companies. It is therefore recommended for entities to use one of the widely accepted standards (e.g. GRI). In the interests of stakeholders, regulators are encouraged to consider a standardized format for reporting purposes.

Keywords: ESG information, organizational communication, motivations for disclosure, Directive 2014/95/EU

Acknowledgements: This research was supported by the project nr. EFOP-3.6.2-16-2017-00007, titled Aspects on the development of intelligent, sustainable and inclusive society: social, technological, innovation networks in employment and digital economy. The project has been supported by the European Union, co-financed by the European Social Fund and the budget of Hungary.